

Kursplan

Fakulteten för konst och humaniora

Institutionen för kulturvetenskaper

1AE100 Arkeologi I, 30 högskolepoäng

Archaeology I, 30 credits

Huvudområde

Arkeologi

Ämnesgrupp

Arkeologi

Nivå

Grundnivå

Fördjupning

G1N

Fastställande

Fastställd 2009-12-02

Senast reviderad 2018-06-07 av Fakulteten för konst och humaniora. Reviderad kurslitteratur.

Kursplanen gäller från och med höstterminen 2018

Förkunskaper

Grundläggande behörighet.

Mål

Förväntade studieresultat för kursen som helhet

Efter avslutad kurs ska den studerande kunna:

- uttrycka och demonstrera grundläggande kunskaper om ämnet arkeologi och dess roll i samhället,
- översiktligt diskutera nordisk förhistoria, arkeologiska föremål och hur man arbetar som arkeolog,
- i skrift och tal beskriva arkeologiska problemområden och frågeställningar,
- exemplifiera samband mellan arkeologi och frågor om genus och mångfald i ett internationellt perspektiv.

Delkurs 1, Introduktion till arkeologi, 5 högskolepoäng

Efter avslutad delkurs ska den studerande kunna:

- definiera vad arkeologi är och ge exempel på arkeologiska verksamheter,
- beskriva och exemplifiera grundläggande drag i arkeologins historia, dess metoder och teoretiska begrepp och inriktningar,
- identifiera och jämföra grundläggande arkeologiska arbetssätt och kunna urskilja synliga spår av arkeologiska lämningar i landskapet.

Delkurs 2, Nordens arkeologi I, Stenålder, 7 högskolepoäng

Efter avslutad delkurs ska den studerande kunna:

- beskriva och diskutera de grundläggande dragen i nordisk stenålder,
- datera arkeologiska föremål från stenåldern, placera dem i rätt kulturell kontext och förklara hur dessa föremål tillverkats och använts,
- diskutera och jämföra förklaringar och tolkningar av kulturhistoriska förlopp under stenåldern i Norden.

Delkurs 3, Nordens arkeologi II, Bronsålder, 7 högskolepoäng

Efter avslutad delkurs ska den studerande kunna:

- beskriva och diskutera de grundläggande dragen i nordisk bronsålder,
- datera arkeologiska föremål från bronsåldern, placera dem i rätt kulturell kontext och förklara hur dessa föremål tillverkats och använts,
- diskutera och jämföra förklaringar och tolkningar av kulturhistoriska förlopp under bronsåldern i Norden.

Delkurs 4, Nordens arkeologi III, Järnåldern, 7 högskolepoäng

Efter avslutad delkurs ska den studerande kunna:

- beskriva och diskutera de grundläggande dragen i nordisk järnålder,
- datera arkeologiska föremål från järnåldern, placera dem i rätt kulturell kontext och förklara hur dessa föremål tillverkats och använts,
- diskutera och jämföra förklaringar och tolkningar av kulturhistoriska förlopp under järnåldern i Norden.

Delkurs 5, Arkeologi och samhälle, 4 högskolepoäng

Efter avslutad delkurs ska den studerande kunna:

- beskriva och ge exempel på samband mellan arkeologiska verksamheter och olika intressen i samhället,
- kritiskt diskutera och jämföra sätt som arkeologer kommunicerar med målgrupper,
- hantera etiska frågeställningar i relation till arkeologins roller i samhället.

Innehåll

Kursinnehåll för hela kursen

Kursen ger en introduktion till arkeologijämnet och dess historia, teorier och metoder. Vidare behandlas Nordens stenålder, bronsålder och järnålder och kunskap om arkeologiska föremål och lämningar samt arkeologins roller och funktioner i samhället. Även genus och mångfaldsfrågor behandlas.

Delkurs 1, Introduktion till arkeologi, 5 högskolepoäng

Delkursen introducerar det arkeologiska ämnet och vad det innebär att studera arkeologi. Kursen ger en orientering i arkeologins historia från 1600-talet fram till nutid. Centrala forskningsriktningar, metoder och teoretiska begrepp presenteras och diskuteras. Genom studiebesök vid pågående arkeologiska undersökningar eller genom fältsituationer såsom exkursioner med inventering som moment introduceras studenten i olika arkeologiska arbetssätt.

Delkurs 2, Nordens arkeologi I, Stenålder, 7 högskolepoäng

Delkurs 3, Nordens arkeologi II, Bronsålder, 7 högskolepoäng

Delkurs 4, Nordens arkeologi III, Järnåldern, 7 högskolepoäng

Delkurserna 2, 3 och 4 behandlar arkeologiska föremål, lämningar, kulturer och samhällen under respektive period. Tyngdpunkten ligger på Sverige med utblick till övriga Norden. Fokus ligger på förändringar över tid. Nyare och aktuell forskning presenteras och diskuteras.

Delkurs 5, Arkeologi och samhälle, 4 högskolepoäng

Delkursen behandlar arkeologins roll och funktion i samtiden. Detta sker genom att anlägga ett historiskt perspektiv på relationen mellan arkeologin och samhället och genom att studera och diskutera hur arkeologer bedriver publik verksamhet.

Exkursioner och seminarier är obligatoriska.

Undervisningsformer

Undervisningen sker i form av föreläsningar, seminarier och exkursioner. Viss undervisning kan ske på distans. Viss undervisning kan ske på engelska.

Examination

Kursen bedöms med betygen Underkänd, Godkänd eller Väl godkänd.

För betyget Godkänd ska kursens mål vara uppnådda. Betygskriterier för betyget Väl godkänd meddelas skriftligen vid kursstart. För betyget Väl godkänd på hela kursen krävs betyget Väl godkänt på minst tre av delkurserna.

Deltagande i exkursioner och seminarier är obligatoriskt för examinering.

Delkurs 1 examineras genom muntlig presentation och skriftlig(a) uppgift(er).

Delkurs 2, 3 och 4 examineras genom muntlig(a) uppgift(er), skriftlig(a) uppgift(er), salstentamen eller grupparbeten.

Delkurs 5 examineras genom muntlig presentation och hemtentamen.

Studering som ej godkänts vid ordinarie examination ges möjlighet till omexamination i enlighet med universitetets lokala regler.

Kursvärdering

Under kursens genomförande eller i nära anslutning till kursen genomförs en kursvärdering. Resultat och analys av kursvärderingen ska återkopplas till de studenter som genomfört kursen och de studenter som deltar vid nästa kurstillfälle.

Kursvärderingen genomförs anonymt. Kursvärderingen arkiveras enligt institutionens bestämmelser.

Kurslitteratur och övriga läromedel

Gemensamt för alla delkurser

Jensen, Jørgen & Weinreich, Torben, (red.) (Senaste upplagan). *Den store danske* [Elektronisk resurs] : *Gyldendals åbne encyklopædi*. København: Gyldendal. Tillgänglig på Internet: www.denstoredanske.dk.

Nielsen, Poul Otto, (2013). *Danmarks Oldtid – guide til Nationalmuseets oldtidssamling*. København: Nationalmuseet. 280 s. ISBN: 9788776022020.

Referenslitteratur

Renfrew, Colin & Bahn, Paul, (senaste upplagan, men upplagor fr.o.m. 2008 accepteras också). *Archaeology: theory, methods and practice*. London: Thames and Hudson. s. 167-575.

Welinder, Stig, (2009). *Sveriges historia. 13000 f.Kr.-600 e.Kr.* Stockholm: Norstedts. 502 s. ISBN 978-91-1-302376-2.

Delkurs 1, Introduktion till arkeologi, 5 hp

Renfrew, Colin & Bahn, Paul, (senaste upplagan, men upplagor fr.o.m. 2008 accepteras också). *Archaeology: theory, methods and practice*. London: Thames and Hudson. s. 12-166.

Nilsson, Björn & Rudebeck, Elisabeth, (2010). Arkeologiska världar. I: Nilsson, Björn & Rudebeck, Elisabeth (red.) *Arkeologiska och förhistoriska världar. Fält, erfarenheter och stenåldersboplatser i sydvästra Skåne*. Malmö: Malmö Kulturmiljö. s. 11-82. Tillgänglig på lärplattformen. ISBN: 9185341355

Länsstyrelsen i Halland. *Gräv där du får. Om arkeologi. Kulturmiljöfunktionens årsredogörelse 2013*. s. 6-25. Tillgänglig som pdf på lärplattformen. ISSN 1101-1084

Referenslitteratur

Danielsson, Robert, (2006). *Handbok i fornminnesvård. The Swedish National Heritage Board*. 176 p. www.raa.se/wp-content/uploads/2012/10/handbok_i_fornminnesvard.pdf. ISBN 9172094222.

Delkurs 2, Nordens arkeologi I, Stenålder 7 hp

Andersen, Niels, H., (2015). Causeway enclosures in Northern and Western Europe, i Chris Fowler, Jan Harding & Daniela Hoffman (red) *The Oxford Handbook of Neolithic Europe*. Oxford, Oxford University Press, 795-812. ISBN-13: 978-0199545841. (17 s.)

Axelsson, Tony, Morten Ramstad & Anders Strinnholm, (2015). Amber, i Chris Fowler, Jan Harding & Daniela Hoffman (red.) *The Oxford Handbook of Neolithic Europe*. Oxford, Oxford University Press, 657-671. ISBN-13: 978-0199545841. (14 s.)

Bjerk, Hein, (2008). Norwegian Mesolithic Trends: A Review, i Geoff Bailey and Penny Spikins (red.) *Mesolithic Europe*. Cambridge: Cambridge University Press, 60-106. ISBN-13: 978-0521147972. (46 s)

Brink, Kristian, Susan Hydén, Kristina Jennbert, Lars Larsson & Deborah Olausson (red.), (2015). *Neolithic Diversities. Perspectives from a conference in Lund*. Acta Archaeologica Lundensia Series in 8, no 65. ISBN-13: 978-91-89578-60-9. (250 s.)

Conneller, Chantal, (2004). Becoming deer. Corporeal transformations at Star Carr. *Archaeological Dialogues* 11(1), 37-56. (19 s.)

Cummings, Vicky, Magdalena S. Midgley & Chris Scarre, (2015). Chambered tombs and Passage Graves of Western and Northern Europe, i Chris Fowler, Jan Harding och Daniela Hoffman: *The Oxford Handbook of Neolithic Europe*. Oxford, Oxford

University Press, 813-838. ISBN-13: 978-0199545841. (25 s.)

Grøn, Ole, (2003). Mesolithic Dwelling Places in South Scandinavia. *Antiquity* 77 (298), 685-708. (23 s.)

Jensen, Ole Lass, Søren A. Sørensen och Keld Møller Hansen, (2001). *Danmarks Jægerstenalder – status og perspektiver*. Hørsholms Egns Museum. ISBN-10: 87-87371 32-4. (211 s.)

Larsson, Lars, (2007). Mistrust traditions, consider innovations? The Mesolithic-Neolithic transition in Southern Scandinavia, i Alisdair Whittle och Vicky Cummings (red.) *Going Over. The Mesolithic-Neolithic Transition in North West Europe*. Oxford: Oxford University Press, 595-616. ISBN-13: 978 01 97 26414 0. (21 s.)

Larsson, Mats, (2012). *Mot en ny värld. Yngre stenaålder i Sverige 4000–1700 f.Kr.* Lund: Studentlitteratur. ISBN 978 91 44 07317 0. (224 s.)

Larsson, Mats, (2017). *Life and Death in the Mesolithic of Sweden*. Oxford: Oxbow. ISBN: 9781785703850. (134 s.)

Lødøen, Trond, K., (2015). Treatment of Corpses, Consumption of the Soul and Production of Rock art: Approaching Late Mesolithic Mortuary Practises Reflected in the Rock Art of Western Norway, *Fennoscandia Archaeologica* XXXII, 79-99. (20 s.)

Nilsson Stutz, L. (2014). Mortuary Practices, i Vicky Cummings, Peter Jordan, och Marek Zvelebil (red.) *The Oxford Handbook of The Archaeology and Anthropology of Hunter-Gatherers*. Oxford: Oxford University Press, 712-728. ISBN-13: 978-0199551224. (16 s.)

Sjögren, Karl-Göran, (2015). Mortuary Practices, Bodies, and Persons in Northern Europe, i Chris Fowler, Jan Harding och Daniela Hoffman: *The Oxford Handbook of Neolithic Europe*. Oxford, Oxford University Press, 1005-1022. ISBN-13: 978-0199545841. (17 s.)

Sørensen, Lars & Karg, Sabine, (2012). The expansion of agrarian societies towards the north: new evidence for agriculture during the Mesolithic/Neolithic transition in Southern Scandinavia. *Journal of Archaeological Science* 2012, <http://dx.doi.org/10.1016/j.jas.2012.08.042>. (17 s.)

Wyzormirska, Bozena, (senaste upplagan), *Bildkompendium, Stenåldern*. Lund: Arkeologiska Institutionen. (55 s.)

Zvelebil, M. 2008. Innovating Hunter-Gatherers: The Mesolithic in the Baltic, i Geoff Bailey & Penny Spikins (red.) *Mesolithic Europe*. Cambridge: Cambridge University Press, 18-59. ISBN-13: 978-0521147972. (41 s.)

Delkurs 3, Nordens arkeologi II, Bronsålder 7 hp

Artursson, Magnus, (2005). Byggnadstradition, bebyggelse och samhällsstruktur i Sydskandinavien under senneolitikum och äldre bronsålder. I: Goldhahn, Joakim (red.) *Mellan sten och järn. Rapport från det 9:e nordiska bronsålderssymposiet, Göteborg 2003-10-09/12*. Göteborg: Gotarc Serie C, Arkeologiska skrifter 59, s. 39–66. (27 s.). ISSN 0282-9479.

Bolin, Hans, (2005). Ockuperad förhistoria – om östligt inflytande i den nordiska bronsålderskretsen. I: Goldhahn, Joakim (red.) *Mellan sten och järn. Rapport från det 9:e nordiska bronsålderssymposiet, Göteborg 2003-10-09/12*. Göteborg: Gotarc Serie C, Arkeologiska skrifter 59, s. 217–228. (11 s.). ISBN 91-85245-10-0.

Goldhahn, Joakim, (2006). Från landskapens monument till monumentens landskap. Om döda och efterlevande med exempel från Bredrör, Skelhøj, Sagaholm och Mjeltehaugen. I: Østgård, Terje (red.) *Lik og ulik. Tilnærminger til variasjon i gravskikk*. Bergen: Universitetet i Bergen Arkeologiske Skrifter, Nordisk 2, 171–202. (31 s.). ISBN 82-90273-80-0.

Goldhahn, Joakim, (2009). *Om krigens minnen och att minnas krig. Hvidegårdsgraven revisited #2*. Kalmar: Kalmar Studies in Archaeology V. (100 s.). ISBN 9789185993406.

Goldhahn, Joakim, (2011). Skeppet som grav, kenotaf och geoglyf – några tankar om bronsålderns skeppsformade stensättningar och deras betydelse. I: Alexandersson, Kenneth, Dahlin, Michael, Palm, Veronica, Papmehl-Dufay, Ludvig & Wikell, Roger (red.) *Fortid längs ostkusten 2. Blankaholmsseminariet det tredje året, 2010*. Västervik: Västerviks Museum, 220–262. (42 s.). ISBN 978-91-977367-8-7.

Goldhahn, Joakim, Wikell, Roger, Broström, Sven-Gunnar & Ihrestam, Kenneth, (2012). Bronsålderns hållbilder i Tjust. *Tjustbygden* 2011, 35-68. (33 s.). ISSN 1402-800X.

Högberg, Anders & Olausson Deborah, (2005). Flinta under yngre bronsålder – några tankar om nu och då. I: Goldhahn, Joakim (red.) *Mellan sten och järn. Rapport från det 9:e nordiska bronsålderssymposiet, Göteborg 2003-10-09/12*. Göteborg: Gotarc Serie C, Arkeologiska skrifter 59, s. 97-124. (27 s.). ISBN 91-85245-10-0.

Jensen, Jørgen & Weinreich, Torben (red.) (2009-). *Den store danske* [Elektronisk resurs] : *Gyldendals åbne encyklopædi*. København: Gyldendal. Tillgänglig på Internet: www.denstoredanske.dk

Band 2 av Danmarks Oldtid, (senaste upplagan), 611 s. i pappersversionen.

Ragnesten, Ulf, (2005). En rösemiljö i Arendal på Hisingen i Göteborg – ett komplext rituellt område. I: Goldhahn, Joakim (red.) *Mellan sten och järn. Rapport från det 9:e nordiska bronsålderssymposiet, Göteborg 2003-10-09/12*. Göteborg: Gotarc Serie C, Arkeologiska skrifter 59, s. 353–368. (15 s.). ISBN 91-85245-10-0.

Sjögren, Lena, (2005). Minoiskt i norr? Om kulturella influenser från Kreta till Skandinavien. I: Goldhahn, Joakim (red.) *Mellan sten och järn. Rapport från det 9:e nordiska bronsålderssymposiet, Göteborg 2003-10-09/12*. Göteborg: Gotarc Serie C, Arkeologiska skrifter 59, s. 151–166. (11 s.). ISBN 91-85245-10-0.

Svanberg, Fredrik, (2005). Kulthus, tempel och aristokratiska husgravar. I: Goldhahn, Joakim (red.) *Mellan sten och järn. Rapport från det 9:e nordiska bronsålderssymposiet, Göteborg 2003-10-09/12*. Göteborg: Gotarc Serie C, Arkeologiska skrifter 59, s. 308–331. (23 s.). ISBN 91-85245-10-0.

Thedéén, Susanne, (2005). Till frågan om hövdingadömet under bronsåldern. I: Goldhahn, Joakim (red.) *Mellan sten och järn. Rapport från det 9:e nordiska bronsålderssymposiet, Göteborg 2003-10-09/12*. Göteborg: Gotarc Serie C, Arkeologiska skrifter 59, s. 385–401. (16 s.). ISBN 91-85245-10-0.

Wyzormirska, Bozena, (senaste upplagan), *Bildkompendium, bronsåldern*. Lund: Arkeologiska Institutionen, (55 s).

Referenslitteratur

Lindström, Jonathan, (2009). *Bronsåldersmordet: om arkeologi och ond bråd död*. Stockholm: Nordstredts (571 s.). ISBN 978-91-1-302378-6. Boken finns i pocketutgåva från 2011, den går också bra att använda.

Delkurs 4, Nordens arkeologi III, Järnåldern 7 hp

Ashby, S. (2015). What really caused the Viking Age? The social content of raiding and exploration. *Archaeological Dialogues*, 22(1), 89-106. (17 s.)

Andrén, A. (2013). "The significance of places: the Christianization of Scandinavia from a spatial point of view." *World Archaeology* 45(1): 27-45. (18 s.)

Andersson, Kent, (2017). *Krigarna från Valsgärde: glimtar från en guld- och granatskimrande forntid*. Stockholm: Atlantis. ISBN: 978 91 7353 881 7. (199 s.)

Croix, S. (2015). "The Vikings, victims of their own success? A selective view on Viking research and its dissemination." *Danish Journal of Archaeology* 4(1): 82-96. (14 s.)

Harrison, Dick & Eriksson, Kristina Ekero, (2017). *Vikingaliv*. Stockholm: Natur & kultur. ISBN: 978 91 27 15218 2. (384 s.)

Hedeager, Lotte (2011). *Iron Age myth and materiality: an archaeology of Scandinavia AD 400-1000*. London: Routledge. ISBN-13: 978-0415606042. (228 s.)

Harrison, J. (2013). "Building Mounds. Longhouses, Coastal Mounds and Cultural Connections: Norway and the Northern Isles, c ad 800-1200." *Medieval Archaeology* 57(1): 35-60. (25 s.)

Hem Eriksen, Marianne (2013) Doors to the dead. The power of doorways and thresholds in Viking Age Scandinavia. *Archaeological Dialogues* 20(2), 187-214. (27 s.)

Herschend, Frands (2009). *The Early Iron Age in south Scandinavia: social order in settlement and landscape*. Uppsala: Department of Archaeology and Ancient History, Uppsala University. ISBN: 978-91-506-2117-4. (411 s.)

Lund, Julie (2017). Connectedness with things. Animated objects of Viking Age Scandinavia and early medieval Europe. *Archaeological Dialogues* 24(1), 89-108. (19 s.)

Petre, Rolf & Raaf, Erika, (senaste upplagan). *Bildkompendium, järnåldern*. Lund: Arkeologiska Institutionen, (55 s.)

Price, N. (2010). "Passing into poetry: Viking-Age mortuary drama and the origins of Norse mythology." *Medieval Archaeology* 54: 123-156. (33 s.)

Delkurs 5, Arkeologi och samhälle 4 hp

Arwill-Nordbladh, Elisabeth, (2001). *Genusforskning inom arkeologin*. Stockholm: Högskoleverket. www.hsv.se/download/18.539a949110f3d5914ec800077760/isbn91-88874-74-5.pdf (69 s.)

Högberg, Anders (2013). Kommunikation, uppdragsarkeologi och kravspecifikationer. I: M. Malmlöf (red.), *Förmedlingens möjligheter. Några framtidsperspektiv på uppdragsarkeologi*. Rapport 2013:5 från Länsstyrelsen i Stockholms län, s. 49-70. ISBN: 978-91-7281-539-1. Tillgänglig på <http://www.lansstyrelsen.se/stockholm/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/2013/R2013-5-arkeologisk-formedling-webb.pdf>

Arnberg, A & Gruber, G (2014). Participate in a broader sense? Thoughts on Swedish Archaeology and approaches to the public in the Light of the Excavations in Motala 1999-2013. *Current Swedish Archaeology* 22, 2014, 157-182. Tillgänglig på http://www.arkeologiskasamfundet.se/csa/Dokument/Volumes/csa_vol_22_2014/csa_vol_22_2014-182_arnberg_gruber.pdf

Holtorf, Cornelius, (2007). *Archaeology is a brand! The meaning of archaeology in contemporary popular culture*. Oxford: Archaeopress. 180 s. ISBN 9781598741797.
Kristiansen, Kristian, (1993). 'The past and its great might'; an essay on the use of the past. *Journal of European Archaeology* 1 (1), s. 3-32. 29 s. ISSN 0965-7665.

Nordenborg Myhre, Lise, (2001). Arkeologi og nazism. I: Raudvere, Catharina, Andréén, Anders & Jennbert, Kristina (red.) *Myter om det nordiska*. Lund: Nordic Academic Press. s. 59-87. 28 s. ISBN 91-89116-19-4.

Raudvere, Catharina, (2001). Mellan romantik och politik. I: Raudvere, Catharina., Andréén, Anders & Jennbert, Kristina (red.) *Myter om det nordiska*. Lund: Nordic Academic Press. s. 11-22. 11 s. ISBN 91-89116-19-4.

Referenslitteratur

Svanberg, Fredrik & Wahlgen, Katty, (2007). *Publik arkeologi*. Lund: Nordic Academic Press. 150 s. ISBN 9789189116962.